

ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΔΙΑΠΙΣΤΕΥΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΩΝ

ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ – ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

της Εύης ΑΥΛΟΓΙΑΡΗ, Δικηγόρου- Διαπιστευμένης Διαμεσολαβήτριας,
με τη συνεργασία του Κων/νου Τερζή, Δικηγόρου – Διαπιστευμένου Διαμεσολαβητή.

Σύντομη Ιστορική Ανασκόπηση

Η διαμεσολάβηση αποτελεί μια ευέλικτη διαδικασία η οποία διεξάγεται εμπιστευτικά και κατά την οποία ένα ουδέτερο πρόσωπο βοηθά ενεργά τα μέρη καθώς αυτά εργάζονται προς την επίτευξη συμφωνίας η οποία θα επιλύει μία μεταξύ τους διαφορά, με τα μέρη να έχουν τον απόλυτο έλεγχο όσον αφορά την βούληση τους να επιλύσουν την διαφορά αυτή αλλά και τους όρους της ως άνω συμφωνίας.

Ο θεσμός της διαμεσολάβησης εισήχθη προσφάτως στην ελληνική έννομη τάξη με την ψήφιση από τη Βουλή των Ελλήνων του ν. 3898/2010 (ΦΕΚ Α' 211/16-12-2010). Ωστόσο, ο θεσμός αυτός έχει μακρά ιστορία, η οποία εκτείνεται έως την αρχαιότητα. Στην σύγχρονη εποχή και ειδικότερα στον δυτικό κόσμο η διαμεσολάβηση έκανε την εμφάνιση της τη δεκαετία του 1970 στις ΗΠΑ και εν συνεχεία στην Αυστραλία και τον Καναδά, ενώ στα τέλη της δεκαετίας του 1980 εισήχθη και άρχισε να αναπτύσσεται και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η σημαντικότερη αναφορά στη διαμεσολάβηση πραγματοποιήθηκε με την Οδηγία 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 (και εις υλοποίηση της πραγματοποιήθηκε η θέσπιση του ν. 3898/2010 στην Ελλάδα) για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, η οποία είχε ως στόχο να διευκολύνει την πρόσβαση στην εναλλακτική επίλυση των διαφορών και να προαγάγει τον φιλικό διακανονισμό τους, ενθαρρύνοντας την χρήση της διαμεσολάβησης και φροντίζοντας για τη δημιουργία ισόρροπης σχέσης μεταξύ της διαμεσολάβησης και των δικαστικών διαδικασιών.

Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο επίσης να αναφερθεί μια ιδιαιτερότητα όσον αφορά την εισαγωγή του θεσμού της διαμεσολάβησης στην ελληνική έννομη τάξη, η οποία ιδιαιτερότητα δεν συναντάται στις περισσότερες από τις υπόλοιπες χώρες. Στις ΗΠΑ, στο Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες ο θεσμός της διαμεσολάβησης, καίτοι αναγνωρίζεται ως μια μορφή εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, δεν οριοθετείται αυστηρώς ως προς την διαδικασία εφαρμογής του. Στην πράξη αυτό συνεπάγεται ότι (α) διαμεσολαβητής μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο (ενώ στην Ελλάδα μόνον δικηγόρος, με εξαίρεση την περίπτωση των διασυννοριακών διαφορών), (β) ο διαμεσολαβητής δεν είναι απαραίτητο να είναι διαπιστευμένος (ενώ στην Ελλάδα απαιτείται διαπίστευση από το Τμήμα Δικηγορικού Λειτουργήματος και Δικαστικών Επιμελητών της Γενικής Διεύθυνσης Διοίκησης Δικαιοσύνης του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), και (γ) η διαδικασία της διαμεσολάβησης διακρίνεται από την έλλειψη από κάθε τυπικότητα και ρύθμιση κανόνων (ενώ στην Ελλάδα και στον ν.3898/2010 υπάρχουν λεπτομερέστατες

προβλέψεις για πλειάδα θεμάτων που καθορίζουν τον τρόπο διεξαγωγής της διαδικασίας της διαμεσολάβησης).

Κώδικας Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών

Ο όρος δεοντολογία συνδέεται εννοιολογικά με την έννοια της ηθικής και συνεπακόλουθα ένας κώδικας δεοντολογίας συνδέεται με τη θέσπιση ή οριοθέτηση ενός δεοντολογικού πλαισίου το οποίο αφορά την ηθική πλευρά των ευθυνών ενός προσώπου. Επιστήμες που έχουν ως αντικείμενο την ενασχόληση και τη διαφύλαξη υπέρτατων αγαθών της ατομικής και κοινωνικής ζωής, όπως π.χ. η νομική επιστήμη ή η ιατρική επιστήμη, παρουσιάζουν την ιδιαίτερη ανάγκη οριοθέτησης ενός δεοντολογικού πλαισίου ως βάση για την άσκηση του αντίστοιχου λειτουργήματος (δικηγορικό, ιατρικό κ.λπ.). Στην περίπτωση της διαμεσολάβησης και παράλληλα με τα διάφορα νομοθετήματα τα οποία θεσπίστηκαν σε διάφορα κράτη ανά τον κόσμο και τα οποία αφορούσαν τον τρόπο εισαγωγής του θεσμού αυτού στο αντίστοιχο εσωτερικό δίκαιο ή ειδικότερα στοιχεία αυτού (π.χ. εκτελεστικότητα των σχετικών ιδιωτικών συμφωνητικών, εχεμύθεια κ.λπ.), ένα άλλο στοιχείο το οποίο έκανε την εμφάνισή του ήταν η θέσπιση κωδίκων δεοντολογίας διαμεσολαβητών. Για παράδειγμα στις ΗΠΑ ο Αμερικανικός Δικηγορικός Σύλλογος, η Αμερικανική Ένωση Διαιτησίας και ο Σύνδεσμος Επίλυσης Διενέξεων θέσπισαν το «Πρότυπο Μοντέλο Δεοντολογίας για τους Διαμεσολαβητές» (το οποίο περιελάμβανε τα κριτήρια για την αμεροληψία του διαμεσολαβητή, για την αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων καθώς και για την ποιότητα της διαδικασίας διαμεσολάβησης) ενώ στην Αυστραλία το Νομικό Συμβούλιο της Αυστραλίας θέσπισε τις «Κατευθυντήριες Γραμμές Δεοντολογίας για Διαμεσολαβητές». Αντίστοιχοι κώδικες δεοντολογίας διαμεσολαβητών θεσπίστηκαν σε όλα σχεδόν τα μέρη όπου εφαρμόστηκε ο θεσμός της διαμεσολάβησης ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο το 2004 θεσπίστηκε ο ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για Διαμεσολαβητές από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (εφεξής «ευρωπαϊκός ΚΔΔ»).

Ο ελληνικός Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών (εφεξής «ελληνικός ΚΔΔΔ») τέθηκε σε ισχύ με την υπ' αριθμό 109088 οικ. / 12-12-2011 Υπουργική Απόφαση, η οποία εκδόθηκε σε εκτέλεση του άρθρου 7 § 2β του ν. 3898/2010 («Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις») και αποτελεί σε σημαντικό βαθμό μεταφορά – εισαγωγή των προβλέψεων του αντίστοιχου ευρωπαϊκού Κώδικα Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών εις την ελληνική έννομη τάξη. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί μία σημαντικότερη διαφορά ανάμεσα στους δύο κώδικες, ήτοι το γεγονός ότι ο ευρωπαϊκός ΚΔΔ δεν έχει δεσμευτική ισχύ (αντιθέτως γίνεται ρητή αναφορά στην εισαγωγή του ότι «στον παρόντα κώδικα δεοντολογίας καθορίζονται ορισμένες αρχές, τις οποίες οι επιμέρους διαμεσολαβητές μπορούν να επιλέξουν οικειοθελώς να τηρούν, υπό δική τους ευθύνη») ενώ ο ελληνικός ΚΔΔΔ αποτελεί νόμο του κράτους και επομένως η τήρηση αυτού είναι υποχρεωτική, ενώ η παραβίαση αυτού συνεπάγεται κυρώσεις, οι οποίες σε κάποιες εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν να φθάσουν και στην ανάκληση της διαπίστευσης ενός διαμεσολαβητή (άρθρο 5).

Αιτιολογική Βάση Κώδικα Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, ο ελληνικός ΚΔΔΔ είναι απολύτως δεσμευτικός για τους διαμεσολαβητές και η μη τήρηση αυτού επιφέρει κυρώσεις,

οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις είναι και βαρύτερες. Συνεπακόλουθα γεννάται το ερώτημα για ποιο λόγο η ελληνική πολιτεία προσέδωσε δεσμευτική ισχύ σε έναν κώδικα δεοντολογίας όταν δεν υπάρχει αντιστοίχως θεσμοθετημένος Κώδικας Δεοντολογίας Δικηγόρων ή όταν ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών δεν έχει καμία δεσμευτική ισχύ. Σαφή απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν δίδει ούτε ο ίδιος ο ελληνικός ΚΔΔΔ ούτε η εισαγωγική έκθεση του ν. 3898/2010 (εκ του οποίου νόμου και ειδικότερα στο άρθρο 7 §2β αυτού προκύπτει η υποχρέωση θέσπισης κώδικα δεοντολογίας διαμεσολαβητών). Ωστόσο μια γενικότερη ανασκόπηση του θεσμού της διαμεσολάβησης αλλά και των στόχων που αυτός υπηρετεί θα μπορούσε να δώσει μία πρώτη απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα.

(α) Η διαμεσολάβηση αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη διαφύλαξη της κοινωνικής ειρήνης προς όφελος των πολιτών (ένα υπέρτατο κοινωνικό αγαθό που δικαίως αποτελεί αντικείμενο προστασίας) και άρα η εύρυθμη λειτουργία του θεσμού αυτού προστατεύει συνεπακόλουθα και το υπέρτατο κοινωνικό αγαθό της κοινωνικής ειρήνης.

(β) Ο διαμεσολαβητής είναι επάγγελμα – λειτούργημα, ειδικότερα δε αν αναλογιστεί κανείς την ιδιαιτερότητα της ελληνικής έννομης τάξης, εις την οποία αυτό ασκείται μόνον από δικηγόρους, και άρα υφίσταται η αυξημένη ανάγκη να προσδιοριστεί το ειδικότερο ηθικό πλαίσιο το οποίο απαιτείται να περιβάλλει όλους όσους το ασκούν.

(γ) Παρά το γεγονός ότι ο ν. 3898/2010 περιέχει λεπτομερείς προβλέψεις όσον αφορά την διαδικασία εφαρμογής του θεσμού της διαμεσολάβησης, ωστόσο, ακόμη και έτσι, ο θεσμός χαρακτηρίζεται από έλλειψη τυπικότητας (ειδικά δε αν συγκριθεί με το αντίστοιχο πλαίσιο κανόνων και κανονισμών του ΚΠολΔ για την πολιτική δίκη) και ο διαμεσολαβητής έχει μεγάλη διακριτική ευχέρεια ως προς τον χειρισμό της εκάστοτε υποθέσεως, γεγονός το οποίο συνεπάγεται την ανάγκη καθορισμού κάποιων ηθικών αρχών, η τήρηση των οποίων αντισταθμίζει την έλλειψη αυστηρών τυπικών κανόνων και διασφαλίζει το κύρος του θεσμού.

(δ) Ο διαμεσολαβητής είναι το κύριο πρόσωπο στην διαμεσολάβηση και από τα χαρακτηριστικά αυτού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και η επιτυχία αυτής αλλά και η διαφύλαξη του γενικότερου κύρους του θεσμού. Ο διαμεσολαβητής αντλεί το κύρος του από την προσωπικότητά του και μόνον (από το σύνολο των ιδιαίτερων ψυχικών και πνευματικών χαρακτηριστικών αυτού και από τον τρόπο συμπεριφοράς του), σε αντίθεση με τον δικαστή, ο οποίος αντλεί το κύρος από τον θεσμικό χαρακτήρα της δημόσιας δίκης. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει ο διαμεσολαβητής να διαθέτει ισχυρή προσωπικότητα, ήτοι να διαθέτει την ικανότητα να επιβάλλεται στον εαυτό του και στο περιβάλλον του, αυξημένο κύρος και να είναι πρόσωπο άμεμπτου ηθικής. Όλα τα ανωτέρω χαρακτηριστικά περιγράφονται αναλυτικά στον ελληνικό ΚΔΔΔ.

Σύντομη Ανάλυση του Κώδικα Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών.

Ο ελληνικός ΚΔΔΔ αποτελείται από πέντε άρθρα, τα οποία έχουν το ακόλουθο περιεχόμενο:

Άρθρο 1^ο: Προσόντα και Διορισμός Διαμεσολαβητών

Άρθρο 2^ο: Ανεξαρτησία και Αμεροληψία

Άρθρο 3^ο: Συμφωνία Διαμεσολάβησης, Διαδικασία, Διευθέτηση της Διαφοράς και Αμοιβή

Άρθρο 4^ο: Εχεμύθεια

Άρθρο 5^ο: Κυρώσεις

Από την ανάγνωση των υπέρτιτλων των άρθρων καθίσταται άμεσα σαφές ότι ο ελληνικός ΚΔΔΔ ασχολείται τόσο με διαδικαστικά ζητήματα (π.χ. άρθρα 1 και 3) όσο όμως και με δεοντολογικά ζητήματα (π.χ. άρθρα 2 και 4) και ειδικότερα κυρίως με τα πνευματικά χαρίσματα και την προσωπικότητα του ίδιου του διαμεσολαβητή. Οι βασικές ηθικές αρχές τις οποίες απαιτείται να διαθέτει ο διαμεσολαβητής και στις οποίες γίνεται ρητή αναφορά στον ελληνικό ΚΔΔΔ είναι οι ακόλουθες:

Ανεξαρτησία και Ουδετερότητα: Ο διαμεσολαβητής οφείλει να ενεργεί με τέτοιο τρόπο που να επιβεβαιώνει την απόλυτη ανεξαρτησία του και ειδικότερα πρέπει να δίδει εντονότατη προσοχή στη σύγκρουση συμφερόντων. Οποιοδήποτε γεγονός ενδέχεται να θεωρηθεί ότι επηρεάζει την ανεξαρτησία του θα πρέπει να μην το αποκρύπτει αλλά να το γνωστοποιεί άμεσα και εν συνεχεία μόνον εφόσον λάβει τη ρητή συγκατάθεση των μερών να συνεχίζει τη διαμεσολάβηση. Σε κάθε περίπτωση και εφόσον ανακύψει κάποιο ζήτημα που θα μπορούσε να επηρεάσει τις αρχές της ανεξαρτησίας και της ουδετερότητας απαιτείται να προβληματισθεί ο ίδιος και να αποφασίσει μόνος του εάν δύναται να φέρει σε πέρας τη διαμεσολάβηση τηρώντας τις ανωτέρω αρχές, άλλως να αρνηθεί αυτή, ακόμη και εάν τα μέρη συναινούν στη συνέχισή της. Η ανεξαρτησία των διαμεσολαβητών δεν περιορίζεται μόνο σε σχέση με τους προσφεύγοντες στη διαμεσολάβηση αλλά και με άλλα τυχόν ενδιαφερόμενα ή εμμέσως εμπλεκόμενα μέρη.

Αμεροληψία: Ο διαμεσολαβητής πρέπει να ενεργεί σε μόνιμη βάση με αμεροληψία έναντι των μερών, να ξεπερνά οποιαδήποτε ενστικτώδη συμπάθεια ή συναισθηματική εγγύτητα και να μεριμνά για την ισότιμη εξυπηρέτηση όλων.

Εχεμύθεια: Ο διαμεσολαβητής δεν πρέπει ν' αποκαλύπτει πληροφορίες προερχόμενες από ή σχετιζόμενες με τη διαδικασία της διαμεσολάβησης, περιλαμβανομένης και της πληροφορίας ότι πρόκειται να λάβει χώρα διαμεσολάβηση ή ότι έχει ήδη λάβει χώρα διαμεσολάβηση, είτε προφορικά είτε γραπτώς, παρά μόνον εάν είναι υποχρεωμένος να πράξει άλλως εξαιτίας νόμου ή για λόγους δημόσιας τάξης. Επιπροσθέτως κάθε πληροφορία οποία κοινολογείται εμπιστευτικά στον διαμεσολαβητή από ένα μέρος δεν επιτρέπεται να κοινολογείται στα άλλα μέρη, έκτος αν παρέχεται σχετική συγκατάθεση.

Πέραν από τις ανωτέρω ηθικές αρχές και αξίες, υφίστανται κάποιες ακόμη, οι οποίες είτε είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις ανωτέρω είτε πηγάζουν έμμεσα από το πνεύμα τόσο του ν. 3898/2010 όσο και του ελληνικού ΚΔΔΔ.

Ακεραιότητα: Η συμπεριφορά ενός διαμεσολαβητή θα πρέπει να είναι υπεράνω κάθε υποψίας ή υπόνοιας και θα πρέπει ο ίδιος να εφαρμόζει υψηλότατα πρότυπα συμπεριφοράς στο έργο του και στις σχέσεις του με τους τρίτους. Απότοκο της ακεραιότητας αποτελεί ο σεβασμός στο πνεύμα της διαμεσολάβησης και των κανόνων δεοντολογίας.

Εμπιστοσύνη: Η εμπιστοσύνη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια της εχεμύθειας. Η διαμεσολάβηση είναι ένας χώρος ιδιωτικής πρωτοβουλίας που βασίζεται στην εχεμύθεια και την εμπιστοσύνη (ενώ η δημόσια δίκη βασίζεται στη δημοσιότητα και στη διαφάνεια). Ο διαμεσολαβητής θα πρέπει να συμπεριφέρεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προάγει την εμπιστοσύνη στο πρόσωπό του και να διασφαλίζει με αυτόν τον τρόπο άριστες σχέσεις με τα μέρη. Απότοκο της επίτευξης σχέσεων εμπιστοσύνης είναι η εχεμύθεια, η οποία είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που συντελούν στην επίτευξη επίλυσης μιας διαφοράς διαμέσω της διαμεσολάβησης.

Καλή Πίστη: Ο διαμεσολαβητής κατά την άσκηση των καθηκόντων του πρέπει να γνωρίζει και να ακολουθεί τις αποδεκτές μεθόδους και πρακτικές της διαμεσολάβησης, ώστε να προσφέρει έργο ταχύ, οικονομικό, αποδοτικό και αποτελεσματικό. Επίσης, θα πρέπει να γνωρίζει καλά και να εφαρμόζει τις συνταγματικές και νομοθετικά καθιερωμένες αρχές του δικαίου και ιδίως τις αρχές της καλής πίστωσης, της μη καταχρήσεως δικαιώματος και της επιείκειας που ισχύουν για όλους τους πολίτες.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όλες οι ανωτέρω ηθικές αξίες αποτελούν ένα σύνολο θεμελιωδών αρχών που θα πρέπει να τηρεί ο διαμεσολαβητής, όχι γιατί του το επιβάλλουν κανόνες, αλλά γιατί αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του χαρακτήρα του και βίωμά του. Συνεπακόλουθα δε η ύπαρξη των ως άνω ηθικών αρχών απαιτείται να είναι παρούσα όχι μόνον κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης αλλά και καθ' ολόκληρο τον κοινωνικό και επαγγελματικό βίο του διαμεσολαβητή.

Η Έννοια της Εχεμύθειας, της Εμπιστοσύνης και του Απορρήτου στη Διαμεσολάβηση

Ο ελληνικός ΚΔΔΔ κάνει ρητή αναφορά στην έννοια της εχεμύθειας και μάλιστα αφιερώνει ένα ολόκληρο άρθρο αυτού σε αυτή (άρθρο 4). Όπως προαναφέρθηκε η έννοια της εχεμύθειας είναι διττή, αφενός εχεμύθεια ως προς το αυτοτελές γεγονός της υπάρξεως ή μη διαδικασίας διαμεσολάβησης και αφετέρου εχεμύθεια ως προς τις πληροφορίες που αποκαλύπτονται κατά τη διαμεσολάβηση. Η εχεμύθεια είναι ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της διαμεσολάβησης άνευ του οποίου δεν θα ήταν εφικτή η επίλυση οποιασδήποτε διαφοράς στα πλαίσια αυτής. Άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια της εχεμύθειας είναι η έννοια της εμπιστοσύνης, καθότι ο διαμεσολαβητής πρέπει πρώτα να χτίσει τις διαπροσωπικές του σχέσεις με τα εμπλεκόμενα μέρη, να κερδίσει την εμπιστοσύνη τους ώστε αυτά να του αποκαλύψουν εμπιστευτικές πληροφορίες, τις οποίες δεν θα απεκάλυπταν ποτέ σε κάποιον άλλο, πόσο μάλλον στον «αντίδικο» τους, και εν συνεχεία ο διαμεσολαβητής να περιβάλλει αυτές με πλήρη εχεμύθεια, παραβίαση της οποίας θα έπληττε όχι μόνον την συγκεκριμένη διαμεσολάβηση ή την προοπτική επίτευξης συμφωνίας αλλά και την εμπιστοσύνη της κοινωνίας στον θεσμό.

Πλην όμως των δύο ως άνω εννοιών, εχεμύθειας και εμπιστοσύνης, υφίσταται και μια τρίτη έννοια, η οποία είναι και αυτή άμεσα συνυφασμένη με τις άλλες δύο και υπηρετεί τον ίδιο τελικό σκοπό, το απόρρητο, για το οποίο γίνεται ρητή αναφορά στον ν. 3898/2010 και ειδικότερα στο άρθρο 10 αυτού. Μάλιστα ο νομοθέτης δίδει τόσο μεγάλη σημασία σε αυτό που προστατεύει τόσο το

διαμεσολαβητή, όσο και όλους τους λοιπούς εμπλεκόμενους στη διαμεσολάβηση από την υποχρέωση αποκάλυψης οποιουδήποτε στοιχείου σχετικά με αυτή (ακόμη και από την κλήση προς κατάθεση σε δικαστήριο) με μοναδική εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου αυτό επιβάλλεται από κανόνες δημοσίας τάξης (προστασία των ανηλίκων ή για να αποφευχθεί ο κίνδυνος να θιγεί η σωματική ακεραιότητα ή ψυχική υγεία προσώπου).

Γιατί άραγε ο νομοθέτης έδειξε τέτοια σπουδή για τη διασφάλιση της εχεμύθειας, της εμπιστοσύνης και του απορρήτου; Η απάντηση δίδεται απευθείας από την αιτιολογική έκθεση του ν. 3898/2010, όπου ρητώς και εκτενώς (εκτενέστερα απ' ότι εντός του αντίστοιχου νομοθετήματος) αναφέρεται η ratio και η βούληση του νομοθέτη.

«Για να επιτύχει η διαμεσολάβηση, ο διαμεσολαβητής, τα μέρη και εν γένει οι εμπλεκόμενοι στη διαδικασία απαιτείται να είναι ελεύθεροι να κατανοήσουν τα πραγματικά περιστατικά και τα αίτια της διαφοράς, τα ποικίλα νομικά και πρακτικά ζητήματα που προκύπτουν και τις επιλογές που διαθέτουν. Συνεπακόλουθα οι σχετικές συζητήσεις πρέπει να μπορούν να επεκταθούν και σε θέματα τα οποία εκφεύγουν της συγκεκριμένης διαφοράς, τα οποία είναι εμπιστευτικά και θα εξέρχονταν του συνήθους πλαισίου μιας δικαστικής ή διαιτητικής διαδικασίας. Αν κάποιος από τα μέρη έχει φόβο ή ενδοιασμούς να αναφέρει εμπιστευτικά στοιχεία για την υπόθεση, μειώνονται οι πιθανότητες επιτυχούς εκβάσεως της διαμεσολάβησης. [...] Ο διαμεσολαβητής, τα μέρη, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο συμμετέχει στην παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης, δεν μπορεί να καταθέσει σε δικαστική ή διαιτητική διαδικασία μαρτυρία ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν ενδεικτικά οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

(α) την πρόσκληση ενός εκ των μερών να προσφύγουν τα μέρη σε διαμεσολάβηση ή το γεγονός ότι ένα εκ των μερών ήταν διατεθειμένο να συμμετάσχει σε διαμεσολάβηση,

(β) τις γνώμες που εκφράζονται ή τις υποδείξεις που διατυπώνονται από ένα εκ των μερών κατά τη διαδικασία διαμεσολάβησης ενόψει μιας ενδεχόμενης συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς,

(γ) τις δηλώσεις ή τις ομολογίες που γίνονται από ένα εκ των μερών κατά την διαμεσολάβηση,

(δ) το γεγονός ότι ένα εκ των μερών δήλωσε ότι είναι διατεθειμένο να δεχθεί πρόταση διακανονισμού που γίνεται από τον διαμεσολαβητή,

(ε) τα έγγραφα που έχουν συνταχθεί αποκλειστικά για τους σκοπούς της διαμεσολάβησης.

(στ) τις προτάσεις που έκανε ο διαμεσολαβητής μετά από αίτημα των μερών.

[...]

Οι πληροφορίες αυτές δεν θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως παραδεκτά αποδεικτικά στοιχεία. Κατ' εξαίρεση οι εν λόγω πληροφορίες ενδέχεται να αποκαλύπτονται ή να γίνονται δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία:

α) στο μέτρο που είναι απαραίτητο για την εφαρμογή ή την εκτέλεση διαδικασίας διακανονισμού που προκύπτει άμεσα από την διαμεσολάβηση, β) για επιτακτικούς λόγους δημόσιας τάξης κυρίως για να εξασφαλιστεί η προστασία ανηλίκων ή να αποφευχθεί ο κίνδυνος να θιγεί η σωματική ακεραιότητα ή η ψυχική υγεία προσώπου και γ) εφόσον συμφωνείται από το διαμεσολαβητή και τα μέρη.»

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ερώτημα εάν η υποχρέωση αυτή του διαμεσολαβητή υφίσταται και προ της υπογραφής της συμφωνίας για υπαγωγή διαφοράς σε διαμεσολάβηση (εντός της οποίας γίνεται ρητή αναφορά στο απόρρητο). Κατά τη γνώμη των συγγραφέων του παρόντος η υποχρέωση αυτή υφίσταται και κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο, διότι (α) άλλως θα ετίθετο σε αμφισβήτηση το κύρος του θεσμού της διαμεσολάβησης, (β) ο ελληνικός ΚΔΔΔ κάνει ρητή αναφορά στην υποχρέωση εχεμύθειας «συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι πρόκειται να διεξαχθεί ... διαμεσολάβηση» και ως εκ τούτου καλύπτει το προπαρασκευαστικό στάδιο, και (γ) είναι σαφές από πνεύμα του νομοθέτη (τόσο του ν. 3898/2010 όσο και του ελληνικού ΚΔΔΔ) ότι είναι σαφής η ισχυρή βούληση αυτού οι ως άνω αρχές να καλύπτουν πλήρως όλα τα στάδια της διαμεσολάβησης, καθώς άλλωστε το προπαρασκευαστικό στάδιο της διαμεσολάβησης είναι σαφέστατα τμήμα αυτής εν τη ευρεία έννοια.

Παρεμπιπτόντως θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έννοιας της εχεμύθειας, της εμπιστοσύνης και του απορρήτου αφορά όχι μόνον τον διαμεσολαβητή, αλλά επεκτείνεται και στους βοηθούς αυτού και αποτελεί ευθύνη του διαμεσολαβητή ώστε τα πρόσωπα τα οποία τον περιβάλλουν και τα οποία τον συνδράμουν να τηρούν και αυτά απαρέγκλιτα την αρχή της εχεμύθειας.

Παρατηρήσεις – Προτάσεις - Επίλογος

Ο θεσμός της διαμεσολάβησης είναι ακόμη εν τη γενέσει του στην ελληνική έννομη τάξη και είναι λογικό και αυτονόητο να ανακύπτουν πλείστα ερωτήματα τόσο σε σχέση με τη φύση του θεσμού όσο και σε σχέση με την εφαρμογή του. Επιπροσθέτως, είναι απόλυτα φυσιολογικό να ανακύψουν και αδυναμίες του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου, οι οποίες θα καλυφθούν εν καιρώ και τις οποίες θα υπαγορεύσει η ίδια η ζώσα πραγματικότητα του θεσμού. Επί του παρόντος οι υπογράφωντες την παρούσα μελέτη θα ήθελαν καλόπιστα να καταθέσουν λίγες σκέψεις – προβληματισμούς, οι οποίοι πηγάζουν από το περιεχόμενο των ήδη θεσμοθετημένων από την ελληνική πολιτεία νομοθετικών κειμένων (ήτοι τον ν. 3898/2010 και τον ελληνικό ΚΔΔΔ) και τη διεθνή πρακτική, με αποκλειστικό σκοπό να συνδράμουν στην επιτυχή εφαρμογή του θεσμού και την βελτίωση των όποιων τυχόν αδυναμιών αυτού.

Ο ευρωπαϊκός ΚΔΔ δεν διαθέτει οποιαδήποτε πρόβλεψη περί κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με αυτόν, αντιθέτως κάνει ρητή αναφορά στο γεγονός ότι η υπακοή σε αυτόν είναι απολύτως εθελούσια. Σε πλήρη αντιδιαστολή ο ελληνικός ΚΔΔΔ είναι νόμος του κράτους και η παραβίαση των διατάξεών του μπορεί να επιφέρει προσωρινή ή και οριστική ανάκληση της διαπίστευσης του

διαμεσολαβητή και επιβάλλεται από Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αφού λάβει τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών. Η διάταξη αυτή θέτει σειρά δικαιολογημένων προβληματισμών, οι οποίοι συνοψίζονται ως ακολούθως.

(α) Ένεκα του γεγονότος ότι ο ελληνικός ΚΔΔΔ από τη φύση του πραγματεύεται έννοιες αρκετά αφηρημένες και άμεσα συνυφασμένες με την ηθική είναι αρκετά εύκολο και ταυτοχρόνως επικίνδυνο για τον διαμεσολαβητή να κατηγορηθεί για παραβίαση αρχών δεοντολογίας και να εμπλακεί σε περιπέτειες. Για το λόγο αυτό θα ήταν ίσως προτιμότερο να γίνει διαχωρισμός των παραπτωμάτων που συνεπάγονται κυρώσεις και σαφής προσδιορισμός των κυρώσεων αυτών (π.χ. ποια παραπτώματα επιφέρουν ως κύρωση την προσωρινή ανάκληση διαπίστευσης και ποια επιφέρουν την οριστική ανάκληση αυτής, με σαφή αναφορά σε συγκεκριμένα άρθρα του ελληνικού ΚΔΔΔ). Επιπροσθέτως, επειδή η διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι εμπιστευτική και στερείται δημοσιότητας, είναι πολύ πιο εύκολο να κατηγορηθεί άδικα ο εκάστοτε διαμεσολαβητής από άτομα που έλαβαν μέρος στη διαμεσολάβηση ενώ θα είναι διά αυτόν πολύ δύσκολο να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Συνεπακόλουθα θα μπορούσε να προστεθεί στον ελληνικό ΚΔΔΔ (ή και στον ν. 3898/2010) αντίστοιχη με τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας Διάταξη, η οποία να διαβάσει ως ακολούθως: «Ο διαμεσολαβητής-δικηγόρος έχει δικαίωμα σε αποκατάσταση, αποζημίωση και επανόρθωση κάθε οικονομικής ή ηθικής βλάβης ή ζημίας που υπέστη από την εναντίον του άσκηση κάθε είδους αβάσιμης αναφοράς από φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Κάθε διαμεσολαβητής – δικηγόρος ο οποίος κατηγορείται στο πλαίσιο αστικής, ποινικής ή πειθαρχικής διαδικασίας έχει δικαίωμα απόλυτου σεβασμού της προσωπικότητάς του.»

(β) Η ελληνική πολιτεία επέλεξε την επιβολή κυρώσεων στους διαμεσολαβητές από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (αφού λάβει τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών). Ωστόσο τόσο διεθνώς όσο και εντός της ελληνικής έννομης τάξης υφίστανται πλείστα παραδείγματα άλλων επαγγελματιών τα οποία διαθέτουν και κώδικα δεοντολογίας και αρμόδια πειθαρχικά όργανα για την πιστή τήρηση αυτού. Για παράδειγμα υφίσταται Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας αλλά και Κώδικας Οδοντιατρικής Δεοντολογίας, ενώ σε αντίστοιχες περιπτώσεις παραπτωμάτων τελούμενων από ιατρούς υφίσταται το Εθνικό Συμβούλιο Ιατρικής Δεοντολογίας, η γνώμη του οποίου ζητείται όταν πρόκειται για παραβάσεις που επισύρουν πολύ αυστηρές ποινές. Εις την δική μας περίπτωση (των διαμεσολαβητών) και από τη στιγμή που ο διαμεσολαβητής είναι υποχρεωτικώς δικηγόρος, θα ήταν ίσως ορθότερο να παραπέμπεται στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο, ήτοι στον τοπικό Δικηγορικό Σύλλογο (και μελλοντικώς, εάν και εφόσον δημιουργηθούν επαγγελματικοί σύλλογοι, στον αρμόδιο Επαγγελματικό Σύλλογο Διαμεσολαβητών). Επιπροσθέτως μία άλλη εναλλακτική θα μπορούσε να αποτελέσει η ίδρυση Ανεξάρτητου Εθνικού Συμβουλίου Ηθικής και Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών – Δικηγόρων, το οποίο να απαρτίζεται από άτομα εγνωσμένου κύρους που θα προταθούν από τους Δικηγορικού Συλλόγους (και την Επαγγελματικό Σύλλογο Διαμεσολαβητών, όταν και εφόσον αυτός υπάρξει).

Ολοκληρώνοντας την παρούσα μελέτη θα ήταν χρήσιμο να αναφερθεί ότι ο θεσμός της διαμεσολάβησης αποτελεί έναν άκρως επιτυχημένο θεσμό διεθνώς, με

πολλαπλά οφέλη για την ευρύτερη κοινωνία και είναι ευτυχές το γεγονός ότι, έστω και με καθυστέρηση, εισήχθη και στην ελληνική έννομη τάξη. Απομένει πλέον σε όλους τους εμπλεκόμενους (φορείς και φυσικά πρόσωπα) αλλά κυρίως στην ελληνική πολιτεία, τους δικηγορικούς συλλόγους, τις ενώσεις διαμεσολαβητών και τα επαγγελματικά επιμελητήρια να τον υποστηρίξουν με όλες τους τις δυνάμεις, να συνεισφέρουν με γόνιμες και καλόπιστες προτάσεις στον δημόσιο διάλογο για τη βελτίωση του θεσμού και να τον υπερασπιστούν στην εφαρμογή του.

Βιβλιογραφία

Ρίζος, Κ. *«Ο κώδικας δεοντολογίας του Διαμεσολαβητή»*, σε *« Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές»*, επιμ. Αναστασοπούλου Ι., Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 245 επομ.